

Birinci Bölüm

İki gündür aralıksız yağan kar akşamüzeri durdu. Moskova'nın gri silüeti geceyle birlikte mavi bir ayaza büründü. Kenti çevreleyen birbirinin aynı apartmanlardan merkezdeki yüzyıllık görkemli taş yapılara, devlet binalarının kızıl yıldızlı kulelerinden ünlü katedrallerin altın kubbelelerine kadar, camdan bir gecenin içine gömülen bu yaşlı kent, pusulasını yitirmiş, nereye gittiğini bilmeyen buzdan bir gemiye benziyordu.

Moskova'nın kuzeybatısındaki Kurkino Köyü'nde, yabancı ülkelerden gelen öğrencilerin kaldığı sitenin nöbetçi kulübesinde, her zamanki görevlinin yerinde Viktor ile Nikolay oturuyordu. Kardan yansıyan ışık kulübenin camlarına vuruyor, sigara içmekte olan adamların yüzünü mavi bir aydınlığa boğuyordu.

Nikolay kadranı neredeyse bileğinin üstünü tümüyle kaplayan saatine bakarak söyledi:

"On buçuğa geliyor. Bu saatten sonra kimse dışarı çıkmaz. Biz niye bekliyoruz hâlâ?"

Daha iri yapılı olan Viktor soruyu yanıtlamadı. Arkadaşının tavrına bozulduğu her halinden belliydi. Bu yeniyetmeyi niye vermişlerdi ki yanına? Toyluğuna bakmadan bir de ukalalık yapıyordu. Sigarasından derin bir nefes çekerken, "Artık konuşmasa" diye geçirdi aklından.

Ama yeniyetme Nikolay alnını kaşıyarak sürdürdü sözlerini.

"Yıldırım'ın, mesajı buradaki öğrenciler için bıraktığı bile belli değil."

Viktor'un sabrı taşmak üzereydi.

"Bu bölgede Türklerin bulunduğu başka bir yer biliyor musun?"

"Mesajı alacak kişinin Türk mü olması gerekiyor? Azerileri niye araştırmıyoruz?"

"Saçma" dedi Viktor, sinirlendiğini gizlemeye gerek duymadan. "Bir Sovyet vatandaşıyla bağlantı kuracak olsalardı herkesin dikkatini çekebilecek böyle küçük bir yeri seçmezlerdi. İlişkiye geçecekleri kişi Moskova'yı tanımadığı için, Yıldırım, Kurkino gibi tehlikeli bir bölgeye, yani adamının bildiği az sayıdaki yerlerden birine gelmeyi göze aldı."

Meslektaşının söyledikleri Nikolay'ı ikna edememişti.

"Bilemiyorum, belki mesajın şifresi çözüldüğünde anlarız. Klasik bir şifreymiş, değil mi?"

"Galiba. Yani Osip öyle söyledi, şu anda Türkçe kitapların bulunduğu bir kütüphanede harıl harıl şifrenin hazırlandığı kitabı arıyorlar. Yani bu gece dışarda olan yalnızca biz değiliz."

Viktor'un serzenişini anlamazdan geldi Nikolay.

"Ya kitabı bulamazlarsa?"

"Bulurlar bulurlar, bugüne kadar çözemedikleri şifre olmadı. Ama bu mesaja fazla bel bağlamayalım. Hiçbir şey de çıkmayabilir; yan yana sıralanmış dört satır rakamla ne anlatılabilir ki?"

Kendisine sorulduğunu sanan Nikolay sıralamaya başladı:

"Bir uyarı, yeni bir buluşma yeri ya da bir soru..."

"Haklısın" dedi Viktor. "Kısa ve net talimatlar; sitedeki köstebeğin neler yapmasını istiyorlarsa..."

Nikolay sigara tutan eliyle, Kurkino'daki iki katlı ahşap evlerden farklı olarak modern tarzda inşa edilmiş sitedeki binaları gösterdi.

"Adamımızın burada olduğundan emin gibisin."

"Gibisi fazla, öyleyim."

"O zaman neden siteye girmedik? İçerden gözetlemek daha kolay olmaz mıydı?"

"Öğrenciler bizi fark edebilirdi."

"Öğrenciler deyip duruyorsun da Viktor Zaharoviç, burası hiç okula benzemiyor."

"Haklısın, alışılmış bir okul değil. Burada komünist ve işçi partilerinin üyeleri eğitim görüyor. Zaten adı da Uluslararası Leninizm Enstitüsü. Merkez binası Moskova'da. Belki görmüşsündür; Aeroport Metro İstasyonu'nun karşısında, küçük parkın yanındaki sarı taştan görkemli bina."

"Okul ordaysa öğrencilerin burda ne işi var?"

"Moskova'daki binada çoğunlukla Almanya, İsveç, Yunanistan, İspanya, Portekiz gibi ülkelerde yasallık kazanmış partilerin üyeleri eğitim görüyorlar. Ülkelerinde yasadışı çalışmak zorunda bırakılan partilerin üyeleri ise CIA, MOSSAD gibi istihbarat örgütlerinin takibinden uzak olsun diye bu sitede konuk ediliyorlarmış."

Nikolay'ın gözleri kurnazca parladı.

"Öğrencilerin hepsi yabancıysa siteye girmemiz sorun olmazdı. Kolayca çevirmen ya da öğretmen diye gösterebilirdik kendimizi."

Viktor genç arkadaşına ilk kez hak veriyordu, çaresizlik içinde açıkladı:

"Merkez şu aşamada içeri girmemizi istemiyor. Andrey Alegoviç defalarca uyardı beni. Sanırım parti izin vermiyor. Ne de olsa burdakiler Merkez Komitesi'nin konluğu."

"Merkez Komitesi'nin konukları arasında bir köstebek ha!" dedi, hınzırca gülümseyerek Nikolay. "Hem de konukların hepsi komünist!"

"Bunda şaşıracak bir şey yok. Kapitalist ülkelerdeki komünist partiler zor koşullarda savaşıyorlar, oralar düşmanın sızmasına en açık alan."

Sesi içtenlikten yoksundu ama işe yaradı, Nikolay'ın yüzü ciddileşti. Merakla sordu:

"Yalnızca Türk istihbaratı mı var dersin bu işin arkasında? Amerikalılar da bulaşmış mıdır?"

"Ne fark eder ki? Hem Türkleri küçümseme, dünyanın en sinsi istihbarat örgütüne sahipler."

Türklerin istihbarat örgütünü pek iplemedi Nikolay, aklını partinin tavrına takmıştı.

"Ya adamı yakaladığımızda Merkez Komitesi sorun çıkarırsa?"

Sigarasından derin bir nefes daha çeken Viktor, küçümseyen bakışlarla süzdü arkadaşını. Neyin önemli, neyin önemsiz olduğunu anlamaktan yoksundu bu yeni kuşak.

“Olmaz öyle şey. Sosyalist anavatanın güvenliği her şeyin üstündedir.”

Bir süre ikisi de sustu. Yakınlarda bir yerlerden köpek havlamaları duyuldu. Sesin geldiği yöne döndüler. Kimsecikler görünmüyordu. Yeniden söze başladı Nikolay.

“Diyelim ki yanılıyoruz. Diyelim ki adamlar bizi yanlış yönlendirmek istiyor...”

“Eee” dedi Viktor, arkadaşının söylediklerini aptalca bulduğunu gizlemeye gerek duymayarak.

“Bilirsin işte, aslında köstebek filan yoktur ortada. Ama sanki varmış gibi gösterilir. Her yana izler serpiştirilir, ipuçları bırakılır. Biz de seçilen kurbanı suçlu diye yakalarız.”

“Hayal gücün fazla çalışıyor. Komünist partilere karşı operasyonlarda bu yöntem pek kullanılmaz.”

“Bugüne kadar kullanılmamış olması bundan sonra kullanılmayacağı anlamına gelmez. Belki de gördüğümüz, buzdağının küçük bir kısmı. Altından ne çıkacağı belli değil. Belki de komünist partisi değil de daha büyük bir balık vardır işin içinde.”

“Neden daha basit düşünmüyorsun? Türkiye’de askeri bir yönetim var. Devrimciler bu diktatörlüğe karşı dövüşüyorlar. Türk istihbarat örgütü de onları yakalamak, partilerini dağıtmak istiyor. Anlaşılan o ki, aralarına bir köstebek sızdırmışlar. Biz de adamı fark ettik. Elimizdeki bilgiler köstebeğin bu sitede yuvalandığını gösteriyor. Hepsi bu...”

“Ben hepsinin bu olduğunu sanmıyorum” diyerek varsayımını sürdürdü Nikolay. “Baksana, Yıldırım’ın bıraktığı mesajı da kimse gelip almadı.”

“Dışarı çıkma fırsatını bulamamıştır. Bugün Türk komünistleri için önemli bir gün.”

Nikolay anlayamamıştı, soru dolu bakışlarını arkadaşına dikti.

“Bundan 65 yıl önce, Türkiye Komünist Partisi’nin on beş yöneticisi Sovyetler Birliği’nden ülkelerine dönerken öldürülmüş. Bugün, yani 28

Ocak gecesi o toplu kırımın yıldönümüymüş. Sitede bir anma toplantısı düzenlemişler.”

“Ne yani, adamımız düşmanlarının anısına saygısızlık olacak diye mi mesajı almaya gelmedi!”

Onun bu alaycı tavırlarından nefret ediyordu Viktor ama soğukkanlılığını korumayı bildi.

“Hayır” dedi donuk bir sesle. “Herkes toplantı telaşı içinde koşuştururken köstebeğimizin dışarı çıkması dikkat çekmişti. O yüzden mesajı almaya gelmedi. Anladın mı?”

“Anladım... Anladım... O zaman adamımız mesajı almaya yarın gelecek.”

“Büyük olasılıkla ama fırsat bulamazsa öbür gün de gelebilir.”

“Benim de söylemek istediğim bu” diyerek taşı gediğine koydu Nikolay. “Bizim burada beklememizin ne faydası var?”

Viktor başını kaldırıp Nikolay’ın gölgede iyice koyulaşan uçuk yeşil gözlerine sertçe baktı. Bu oğlanın işi çözmekten çok, kişiliğini ispat etme derdinde olduğunu biliyordu. Bütün bu alaycı tavırların, cin bakışların altında, geri kafalı bir istihbaratçı olarak gördüğü Viktor’un inisiyatifini kırma, sorumluluğu ondan alma düşüncesi yatıyordu. Zeki, sezgileri güçlü, parlak bir istihbaratçıydı Nikolay. Tıpkı bir av köpeği gibi işin kokusunu hemen alır, parçaları hızla birleştirip kısa sürede sonuca ulaşırdı. Ama pürüzler çıkıp da iş uzamaya başlayınca dikkati dağılır, sonuca gitmekte zorlanırdı. Türk Büyükelçiliği’nde kültür ataşe yardımcısı olarak çalışan, gerçekte MİT’in güvenilir elemanlarından olan Yıldırım Kuru’nun buralarda bir iş çevirdiğinin kokusunu ilk alan da Nikolay olmuştu. Onun uyarısıyla Yıldırım’ı izlemişler, Kurkino’daki oyuncak mağazasının tuvaletine yerleştirdiği şifreli mesajı böyle tespit etmişlerdi. Bunu Nikolay’ın uyanıklığına, sezgilerindeki yanılmazlığa borçluydular. Ama öte yandan, sabırsızlığı, deneyimsizliği operasyonu batırabilirdi. Belki de bu yüzden onu başına bela etmişlerdi. “Belki kişilik olarak da zayıf biridir” diye düşündü Viktor. Bu karanlık kulübede avlarını beklemek yerine, sevgilisinin koynunda yatmayı istiyordur. Eh, pek de haksız sayılmaz, kim istemez ki... Sevgilisi ya da sarılıp yatacağı

bir kadını olduktan sonra... Beş ay önce bir jimnastik öğretmeniyle kaçan karısını anımsadı. "Bunun gibi genç, yakışıklı bir piç" diye geçirdi aklından. Ama karısı evde onu bekliyor olsaydı da Viktor bu sigara dumanına boğulmuş kulübeyi terk edip gidemezdi. Görevi her şeyin üstündeydi. Bu yeniyetme de görev bilinci ne demektir, öğrenmeliydi.

"Bak yoldaş Nikolay" dedi, gözlerini arkadaşının yakışıklı yüzünden ayırmadan. "Burada oyun oynamıyoruz. Bizim işimizde fırsat bir kez kaçtı mı bir daha bok yakalarsın. Fırsatı kaçırmamak için bu pis kulübede bekleyeceğiz. Anladın mı? Gerekirse sabaha kadar, hatta ertesi gün akşama kadar bekleyeceğiz."

Nikolay bu düşünceye katılmıyordu ama sesini çıkarmadı. Ülkede yaşanan büyük değişimin güvenlik örgütüne de yansıması kaçınılmazdı. Viktor gibilerin suyu hızla ısınıyordu, çok az ömürleri kalmıştı örgütte. Onlarla dalaşp kariyerini tehlikeye atmaya değmezdi. Elindeki sigarayı önündeki metal kül tablasında ezdikten sonra bakışlarını dışarıya, karın aydınlığında mistik bir görüntüye bürünen yola çevirdi.

Sitede çalışanlar yoldaki karları temizlemiş, çignene çignene top-raklaşan kalın buz kütesini ortaya çıkarmışlardı. Sert rüzgâr, ince bir kar bulutunu buz kütesinin üzerinde sürükleyerek sitenin içlerine götürüyordu.

İkinci Bölüm

Rüzgâr, önüne kattığı kar bulutunu telaşla yürümekte olan Mehmet'in ayaklarına çarptı. Beyaz tanecikler genç adamın siyah postallarına, kadife pantolonunun yumuşak yüzeyine tutundular. Rüzgâr, Mehmet'in bacaklarına yapışan kar tanelerine aldirmeden yoluna devam etti, site-nin çitlerini aşarak kuzey denizlerine doğru uğultuyla savrulup gitti.

Mehmet'in ne kuzey denizlerine doğru esen bozkır rüzgârını ne de ayaklarına çarpan kar bulutunu görececek hali vardı. Adımlarını açmış, Asaf'ın kaldığı binaya doğru yürüyordu. Ayazın yüzünü kavurduğunu hissetti; gür bıyıkları sanki teker teker donup dikiliyorlardı. Yün paltosunun yakasını kaldırıp tüylü siyah kalpağını kulaklarına kadar indirerek biraz daha hızlandı. Asaf'la bu gece konuşmalıydı. Yarın çok geç olabilirdi. Aslında kendi yoldaşları dururken Asaf'a gitmesi doğru değildi. Parti Sekreteri Hikmet neyse de, öteki yoldaşlar fena bozulacaktı bu işe; ne de olsa Asaf onların kolektifinden biri değildi. Ama olayları daha iyi değerlendirebilme yeteneğine, daha önemlisi geniş bir yetkiye sahipti. Kolektifte onu sevmeyenlerin sayısı her geçen gün artmasına karşın, yine de Asaf'ın yoldaşlar üzerinde yadsınmaz bir etkisi vardı. Çünkü o Merkez Komitesi üyesiydi.

Asaf'ın kaldığı küçük daire, bej renkli sekiz bloktan oluşan site-nin ilk binasındaydı. Binalar beyaz kar örtüsünün arasında kara bir yılan gibi uzanan asfalt yolla birbirine bağlanıyordu. Küçük bir korusu, kıyısına yabanördeklerinin konup kalktığı, sazlıklarla çevrili bir

deresi bulunan bu eğimli arazinin üzerine üç yüzer metre aralıklarla yerleştirilen binalar, 1980 Olimpiyatları'nda yarışacak konuk sporcular için inşa edilmişti. Site, olimpiyatlardan sonra Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin kullanımına açılmış, parti de Uluslararası Leninizm Enstitüsü'nün hizmetine sunmuştu burayı.

Sitedeki binalardan biri okula dönüştürülmüş, geniş odalar dershane gibi düzenlenmişti. Şili, Türkiye, Lübnan, Nikaragua gibi ülkelerden, çoğu sağlıksız tutukevi yaşamından, iç savaşın ateşinden, yeraltının ağır koşullarından gelen bu insanların görecekları eğitim kadar, kısa bir süreliğine de olsa dinlenmeleri, moral değerlerini yükseltmeleri, kendilerini toparlamaları da önemliydi. Sağlığı bozulmuş birçok yaşlı komünist biraz da bu amaçla gönderiliyordu Moskova'ya. Ama öğrencilerin büyük bölümü devrimci teoriyi öğrenmek, geleceğin parti yöneticileri, hatta uluslararası komünist hareketin önderleri olabilmek için gelmişlerdi buraya.

Sitedeki ışıkların birer birer karardığı bu soğuk gecede aceleyle yürüyen Mehmet de onlardan biriydi. Alışılmışın dışında o, 1970 sonrası Türkiye'yi saran eylem fırtınasına kapılarak değil, Marksist kuramı okuyarak gelmişti partiye. Hukuk Fakültesi'ndeyken sol düşüncelere yakınlık duyduğunu ama kendi görüşlerine yakın bir örgütü seçmekte zorlandığı için hiçbir politik gruba katılmadığını söyleyecekti sonradan arkadaşlarına. O dönemde okumaya vermişti kendini. Fakülteyi bitirip avukatlık yapmaya başladığı yıllarda, biraz da aynı büroyu paylaştığı meslektaşının etkisiyle partiye yakınlaşmış, doğru çözümleri, sağduyulu kararlarıyla yöneticilerin ilgisini çekmişti. Partiyle ilişkiye geçtikten sonra da okumakla geçirdiği eylemsiz yılların acısını çıkarmak istercesine olayların en önünde yer almaya başlamıştı. Bazı arkadaşlarının onu soğuk, hırslı bulmasına karşın, aldığı her görevden yüzünün akıyla çıkmayı başarak adını yetenekli kadroların listesine yazdırmıştı. Ama bu gece o ünlü soğukkanlılığının yerinde yeller esiyordu. Gizlilik nedeniyle sorununu herkesle konuşamazdı. Yemekten sonra konuyu bilen tek kişiye, Cemil'e anlatmıştı kaygısını. Cemil, nedense söylediklerini önemsemez görünmüş, sakın olmasını önermişti ona. Ama sakın

olacak hali kalmamıştı Mehmet'in. Bu sorunu ancak Merkez Komitesi üyesi Asaf çözebilirdi.

Asaf, okulun Moskova'daki merkez binasında kalıyordu. 28-29 Ocak anma günü nedeniyle Kurkino'ya gelmiş, akşam yemeğini yoldaşlarıyla birlikte yedikten sonra geceyi de burada geçirmeye karar vermişti.

Yemekhanenin yolu üzerindeki Latin Amerikalıların kaldığı beş numaralı bloka yaklaşıırken bir gitar sesi duydu. Hemen Rosa geldi aklına. Alman asıllı Brezilyalı kız... Moskova'nın kül rengi ışığında bile parıldamayı sürdüren altın sarısı saçlar, yüzündeki çocuksu anlamı pekiştiren bal rengi çiller, derin bir kuyu gibi gölgeli gözler... Kızın, "Hola" diyen genç sesi çınlar gibi oldu kulaklarında. Ama hemen kovdu bu hayali kafasından. Şimdi aşk düşünecek hali yoktu. Hem parti bu tür ilişkileri pek hoş karşılamıyordu. Gerçi yoldaşlardan bazıları bu kuralı bozmuyor değildi ama Mehmet'in de onların yanlısına uyması gerekmezdi.

Binanın kapısından geçerken gitar tınısına neşeli sesler de eklendi. "Brezilyalılar" diye söylendi. "Bu adamlar eğlenceden başka bir şey bilmez mi?" Bakışları binanın duvarına kaydı. Duvara dayanmış sıra sıra demir çubukları gördü. Avuçlarında bir sızı duydu. Akşam yemeğinden önce, bu uçları mızrak gibi sivri çubuklarla yemekhanenin yolundaki buzları kırmışlardı. Yemekhanenin sorumlusu anaç Nina Andreyevna, yemek için kuyruğa giren öğrencileri başına toplayarak, yarı şaka yarı ciddi bir tavırla, eğer yemekhanenin yolundaki buzları kırmazlarsa, bu akşam aç kalacaklarını söylemişti. Çünkü yemekhaneye malzeme taşıyan görevlilerden biri düşüp ayağını incitmişti.

"Haydi yoldaşlar" demişti kadın, altın kaplama dişlerini gösteren şen gülüşüyle. "İşlemeyen dişlemez."

Yemenliler her zamanki gibi bu işe çok bozulmuş, hemen kaytarmanın yollarını aramaya başlamışlardı. Öteki grupların da çalışma fikrinden pek hoşlandıkları söylenemezdi ama Türkler hemen demir çubukları kapıp işe koyulmuşlardı. Türklerin arasındaki en hevesli kişilerden biri de kuşkusuz Mehmet'ti.

Latinlerin kaldığı binayı Rosa'nın güzel görüntüsüyle birlikte arkada bırakıp koruluğa girdi Mehmet. Yaprakları çoktan dökülmüş ak gövdeli

kayınların, kar birikintilerinin dallarına tutunup kaldığı uzun boylu çam ağaçlarının arasından ilerleyerek kısa sürede korunun ortalarına vardı. Gözleri, ağaçların arasından seçilmeye başlayan Asaf'ın kaldığı binadaydı. Dairenin ışığı yanıyor muydu? "Evet" dedi sevinçle. Aynı anda arkasında bir ses duydu. İrkilerek durdu, hızla geriye döndü. Gözlerini kısarak çevresine bakındı. Kimsecikler yoktu, ağaçların arasında koyulaşarak uzanan yol bomboştu.

"Kim var orda?" diye seslendi. Sonra Rusça aynı sözcükleri tekrarladı: "Kto tam?"

Ama küçük koruda yankılanan kendi ürkek sesinden başka bir şey duymadı. "Kargalar olmalı" diye geçirdi aklından. "Bu soğukta karga olur mu?" diye duraksadı sonra. "Niye olmasın" diyerek rahatlattı kendini, çok dayanıklı kuşlarmış kargalar, yüz yüz elli yıl yaşarlarmış. Osmanlı-Rus Savaşı'nı görenleri bile vardır belki. Tedirgindi ama yoluna devam etmek için acele etmedi. Bir süre daha arkasına bakındı, kimse'nin olmadığından emin olunca dönüp daha hızlı adımlarla yürümeyi sürdürdü.

Bakalım Asaf ona yardım edecek miydi? Bundan çok emin değildi ama anlatacaklarının bu yoldaşı yakından ilgilendireceğini biliyordu. Çünkü Asaf kolektifin işleyişine karışmaya can atıyor, önemli biri olduğunu hissettirmek için her olanağı değerlendiriyordu.

"Bu gece, bu gece bitmeli bu iş" diye söylendi, korunun çıkışına geldiğinde. Asaf'ın kaldığı daire elli adım ötesindeydi. Onun odasındaki solgun ışıklara bakarken, yanındaki dairenin penceresinde birinin dikildiğini fark etti. Adam başını hafifçe öne eğmiş, elindeki kâğıdı okuyordu. Dikkatle baktı; ışık arkadan vurduğu için yüzü gölgede kalıyor, kim olduğunu seçemiyordu. Biraz daha yaklaşınca balıkçı yaka, bordo kazağından tanıdı onu: Bu, sınıf öğretmenleri Leonid'di.

Leonid Türk kolektifinin sevgilisiydi. Ciddi bir öğretmenden çok, esprili bir arkadaş, içten bir dost gibiydi. Asıl mesleği öğretmenlik değildi. Üniversiteyi bitirdikten sonra uzun yıllar Dışişleri'nin memuru olarak Birleşmiş Milletler'de çalışmıştı. Emekliliğinden önceki son beş yılını ise Sovyetler'in İstanbul Konsolosluğu'nda geçirmişti. Emekli olduktan